

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 160 L. Félévre 80 L.
Pegyzdésre 40 L.
■■■■■ Egyes szám ára 7 Leu. ■■■■■

Felelős szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihailu Viteaz (Király-u.) 3.
Megjelenik két hetenként.
Hirdetések díja soronként 6 Leu.

Pedagógia és didaktika.

Eldönthetetlen jelentőségű kérdés tanügyi ujság számára: vajjon a tanítókar hivatali és társadalmi helyzetének állandó építése, konszolidálása fontosabb tennivaló-e, vagy a működés értékeinek kiváltása, azaz a nevelés és iskolai oktatás mentől magasabb tökélyre való emelése elméletének kifejtése. Mert, ha egy szervezet, egy testület kebelében lap indul meg, hogy mindkét irányban működést kell kifejtsen, az kétségtelen.

Előttünk is e két irányu, fontos célkitűzés állott, s hogy most melyiknek nyujtsuk intenzivebb munkálásunk előnyeit, melyiket favorizáljuk, ezen kérdés tolul előtérbe. Ugy találtuk, hogy ennek helyes megítélésére, mutatóul mindig az idők és a viszonylatok a döntő jelöntőségük.

Volt idő, mikor az iskolakérdés stabilizálódásának hiánya miatt, a többrekeses teremtet magának iskolaügyi helyzetet, minek következtében egy sereg tanító állásilag és társadalmilag a legképtelenebb viszonylatok közé jutott. Az igazság és a jogosság álláspontján az érdekelteknek ekkor tenni szolgálatot, a közösség ügyét ezen időben és alapon védelmezni: elsőbrendű feladat volt minden más teendőnél. Kellemetlen, ellenszenves vállalkozás biz ez, mert az elvek küzdelmét nem mindig sikerül kesztyüs kézzel megvívni, főleg azért, mivel igen sokszor, egzisztenciák létkérdése is forog kockán. Lapunk ennek dacára is ezen nehéz, viharzó időben e téren kötelességet teljesített: a tanítók hivatali és társadalmi helyzetének megszilárdítására irányuló védelmi és továbbépítési munkája által.

Akik a nagy világváltozás után hamarosan

elrendezkedtek és megállapodott állásbeli elhelyezkedést nyerhettek, már unták e nagy küzdelmet és nem egyszer kifejezést adtak, hogy a lap jóformán a viaskodás és ellenkezések színtere s így benne sem pedagógiai, sem didaktikai rész fel nem található, vagy igen ritka esetekben. Igazat adok ezen észrevételezőknek; ámde, mikor házam falait döngetik, hogy földig lerombolják és engemet hozzátartozóimmal együtt földönfutó szerencsétlenné, uton járó koldussá akarnak tenni: nézhelem-e e pusztító munkát összedugott kézzel, hallgató ajakkal; vagy felelhetek-e e küzdelmet előidéző és állandóan szító szavakra, a hárfa lágyan zengő hangján és a hizelgő, helyeslő szirének változatain? Ha ezt annak idejében nem tettük és egyes esetekben talán még ma sem állunk ezektől félre: célunk és lapunk hivatása ezzel nem az ellenkezések keresése és kiváltása, hanem csupán a tanítói jogos és igazságos érdekeknek oltalomba vétele, megvédése. Ezt nemesak programunknak, de kötelességünknek is ismertük előbb és az kell maradjon jövőre is.

Ám a harcos álláspont a tanítókkal szemben, ha nem is jutott a leszerelés stádiumába, mégis nagy mértékben enyhült, s e körülmény minket is e tövises utat mutató ellenálló és szembeszálló ténykedésektől a békés alkotások: a pedagógia és didaktika munka-mezejére hiv.

Kigondoló és feltaláló képességünk összes energiáit sorompóba kell állítsuk valamenyien, hiszen mi reánk, kisebbségi magyar tanítókra, az új tanügyi rendelkezések folytán, nemcsak a román nyelvnek kezdő fokon álló tudása miatt, de a tanítási idő és tanítandó tantárgyak új elrendezése következtében is hatványozott nevelés-oktatási teendő vár, melyeket a kívánt

és általunk is remélt eredményekkel csak akkor végezhetünk, ha annak utjait állandóan egyengetjük és kitapossuk, azaz, ha az iskolai nevelés és oktatás minden vonatkozását, a mai viszonylatok szerinti követelményeknek megfelelően felszínre hozzuk és rendszeres vitatkozás anyagául előtérben is tartjuk.

Igy, ha későn is, de kielégítjük vágyakozását azon kartársainknak szintén, akik életfenntartó küzdelmüktől irtozva, talán már régen el is távoztak körünkből. De ezideig nem cselekedhettünk másképpen, az idők, a körülmények mást parancsoltak. Viszont a mostani helyzet, jövőnk biztos megnyerése: az iskolai munkálkodás könnyüvé és eredményessé tételét állítja küzdelem mezőül előnkbe, s ennek irányító hatása alatt programunk ezen részét vesszük folytatólag behatóbb taglalás alá. Ez kétségkívül kellemesebb, dicséretesebb és a szerkesztőre szimpatikusabb része a tanügyi ujságírói munkának, de viszont unalmas azok számára, akik a tanítást hivatal-végzésnek és órák kitartásának s ez alapon jövedelem felszedésére jogot adó alaptényezőnek tekintik.

A céltudatos munkás számára minden idők kijelölik a teendők sorrendjét; mi az életünk parancsait követve léptünk előbb a helyzetvédelmi, jelenben pedig e cikkünk hirdetésével, a szakbeli munka bővebb mezejére. Kérjük Kartársainkat, ezen az uton is támogassanak.

Gyerkos Mihály.

A román nyelv tanítása magyar iskoláinkban.

Kisebbségi magyar elemi népiskoláinknak legfontosabb feladata ma: a román nyelv tanítása. Az államnak e tekintetben határozott követelménye új és nem könnyű munkamezőre vezette a kisebbségi nemzetek tanítóit; amely munkateljesítmény eredményeitől függ az iskola és a tanító sorsa egyaránt. Ilyen életbevágó feladat lévén a román nyelvnek tanítónként napi két tanórán át való tanítása, de nemcsak az oktatás véghezvitele, hanem az ezen időhöz fűződő eredménybeli várakozások kielégítése is; szükségesnek tartjuk, hogy a *Tanítók Lapja*-ban bevezessük a román nyelv tanításának módszeres kivitelét. A tárgykör és a didaktika taglalásával, az érvek és utmutatások mentől szélesebb körül felsorakoztatásával sokat, nagyon sokat nyújthatnak ezen, ma még tapogatózva munkálat alá vett új tantárgyunknak biztos

kezelésére, eredményeinek könnyebb és nagyobb arányu elérésére.

Helyzetünk annál súlyosabb, mert a román nyelv elsajátításában, — bármilyen nagy igyekezettel szorgalmaskodtunk is annak megtanulása körül — még sok kívánni való lehet legtöbbünknél; továbbmenőleg pedig a román nyelv tanítására a kisebbségi iskolákban, még ezideig sem utmutató vezérkönyveink, sem a gyakorlásra alkalmas tankönyveink nincsenek, úgy, hogy bátran mondhatjuk: e téren csupán a kötelező miniszteri rendelet az egyetlen kuforrásunk, az is szüksézsavóságával, még a kötelesség pontos előírásában is, szintén további kiegészítésre szorul, pl. a rendelet szerint minden osztályban napi két órán át kell tanítani románul, így az osztatlan iskola tanítója honnan vegyen napi hatszorkettő tizenkettő órát csupán erre, s még ezen kívül a kisebbségi nyelven tanítható tantárgyak számára is órákat.

Ezen körülmények között csak úgy, mint más esetekben: az önmagunkon való segítség a legmegbecsültebb célkitűzés. Nem keresem a hiányt, a hátrányt előidéző okokat, annál kevésbé azt, hogy az esetleges eredménytelenséget kire háritsam, hanem minden erőmmel igyekezem kijelölt munkamezőm kereteit tisztán láthatóvá tenni s mikor ennek birtokában vagyok, ezen kereteket mentől értékesebb tartalommal kitölteni. A teendők adva vannak, az esetleges kétséges, azaz nem világos pontok, rövid utánjárással tisztázást nyerhetnek; főteendőnk tehát: az eredmény módozatainak kikutatása, ugyszólva magunktól, segítség nélkül az élő valóság megteremtése.

Lehetnek egyének, akik ezen vágyakozással párosult előrenézésemet lehetetlen megvalósításnak minősítik, én azonban megcáfolásául összes feltevéseiknek csak azt hozom fel például, hogy ha egy bolgár, vagy bolgár-rendszerű kertészkedést űző sváb, egy holdnyi árendás földön, törhetetlen akarattal, szívós kitartással és a hozzáértés kritériumaival a mai munkáltatási viszonyok között is tizezreket érő hozamot tud produkálni: a tanítási készségnek, a módszertani ismereteknek, a munkaszeretetnek birtokában levő kisebbségi magyar tanítóikar miért ne tudná ép úgy előteremteni kevés nyelvbéli terrenumán is a tizezreket érő román nyelvű tanításbeli eredményeket. Meg tudja nyerni, csak munkához kell látni, módszertani kitalálásokat, eredményes tanítási fogásokat kell napról-napra felszínre hozni, azokat egymás között megvitatni és azután tanítói szaklapjaink hasábjain az összeség közkincsévé tenni.

Ezen elv és célkitűzés vezérel, midőn a román nyelv sikeres tanításának kérdését a jelen tanévi viszonylatainknak megfelelően, rövid értekezés keretében bevezetem. Nem prejudikál ez a jövő tanévi módszeres beosztásoknak és kiviteli eljárásoknak, mert a jelen tanév bevégzésével már bizonyos eredmények lesznek mindenik növendékünk birtokában s ezek alapján a jövő tanévben már más nézőszögből állíthatjuk be eljárásunkat népiskoláink minden egyes osztálya számára.

Magyar nyelvű elemi iskoláink betű és olvasás tanítási anyagát az eddigi tantervi előírástól eltérően két részre javaslom osztani: a kis betűk és olvasmányai és a nagy betűk és olvasmányai csoportjára, kapcsolatosan mindig az írás tanításával. Az *első osztály* anyagául állítsuk be az *első* csoport alatti tanulni-valókat, míg a második csoport tudnivalói a második osztály *első* félévének képezzék egészen új anyagát.

Ennek tudatában az *első* két hónap alatt tanít-suk meg előbb az anyanyelv írott és nyomtatott abc-jének betűit és az alattuk levő pár szóból álló szó-ismereteket, a kis olvasmányok kihagyásával. A betűk ismertetésének bevégzésével lépjük intenzivebb tanítás-képen előtérbe a román abc betűinek ismertetése a magyar betűk olvasási és írási ismétlésével karöltve, illetve segélyével, szintén, mintegy két-három hónapi időig úgy, hogy legtovább a fél tanév elejéig, mind-két abc írott és nyomtatott betűinek olvasása és írása befejezést nyerjen. Amint ezzel készen vagyunk, tehát a második félévben, következzenek úgy az anyanyelv, mint a román abc-ének előlről kezdett ismétlése, a kis betűk alatt található olvasmányokkal, ugyancsak az írásnak mindkét nyelven való párhuzamos gyakor-lásával.

A román beszélgetés pedig, az egyes hangok helyes kiejtésével, a beszéd- és értelemgyakorlatok rendén nyerjen napi egy órán át már az év elejétől gyakorlást, úgy, hogy amit megtanul a gyermek be-szélni magyarul, azon tárgykörből ismerjen meg men-től több szót és kitélt, sőt egyes mondatokat, mondó-kákat és versikéket románul is. Jegyezzük meg, hogy a kimondási gyakorlatok nélkül sem szót, sem mon-datocskát elmondani nem képes egyetlen növendék sem, épen azért a tanító segítségével többször kell ismételtén és karban elmondani növendékeinkkel a felvett óránkénti hanganyagot.

A *második osztályban* a román olvasás-írás meg-nyerése a főfeladat. Minthogy ez idő szerint a magyar olvasással kapcsolatos román olvasókönyveink nincse-nek, a magyar abc betűire támaszkodólag minél gyor-sabb kivittel megtanítjuk a román abc-ét egy arra-való abc-és könyv segélyével, de a betűk alatt talá-lható olvasmányok elhagyásával, s azután a nagy betűk után feltalálható olvasmányokra fordítjuk a súlyt. Eladdig, a román beszélgetés rendén, a környe-zeti dolgok neveivel, azokról való mondatokkal, vesz-szük fel a beszélgetés anyagát a beszéd- és értelem-gyakorlatokkal együtt, az olvasmányokra való áttérés után pedig mindig ezekből merítjük a beszéd és értelem tárgykörét, úgy, hogy mikor olvasáshoz fogunk, az olvasmánynak már minden mondata és az azok-ban foglalt szavak ismerősök gyanánt ujuljanak fel az emlékezetben és a látás rendén gyakorlott olvasás-sal, helyes leírással és jó kiejtéssel rögzítettessenek meg az emlékezetben, különös súlyt helyezve arra is, hogy az olvasmányok egy-egy kis részlete könyvnél-kül beemléztessék, önálló szorgalom, vagy együttes tanulás rendén, annyira, hogy a tanító feltett kér-déseire, az olvasmány helyes mondataival és szókité-

teleivel feleljen a tanuló. A román írás az olvasásból tanultakkal párhuzamosan halad, főleg az öntudatos másolással és mentől szebb írás állandó gyakorlásával.

A magyar olvasásnál végezzük a rendes tan-anyag rövidre szabott feldolgozását, minden órán az egyszer-kétszer elolvasott olvasmány szakaszoknak karban, együttesen való olvasatását gyakoroljuk, hogy a rövid idő alatt is mindenik növendékünk olvasás-gyakorlásához mentől többször hozzájuthasson.

A román olvasás, írás tankönyvétől a miniszteri-leg engedélyezett bármelyik abc-ét bevezethetjük, foly-tatólag a II-ik osztály olvasókönyvét vesszük hasz-nálatba. Idővel, talán még a jelen tanév folyamán, ki-alakul a magyar nyelvű iskolák számára készitendő abc-e és olvasókönyv anyagának helyes elrendezése és célszerű módszeres feldolgozása; most egyelőre magunknak megvalósításra alkalmas elfogadható elve-ket, tananyag mértéket állítsunk fel és azt részletesen kidolgozva terjesszük, jóváhagyás végett, illetékes fel-sőbb hatóságainkhoz, melyek elfogadása után, bár-melyik arra való könyv segélyével igyekezzünk a ki-vitel, az eredmény megnyerése felé.

A *III—IV. osztályban* a román nyelv és olvasás tanítását már nem az abc-és könyv segítségével kezd-jük, hanem pár órai tanítással megismertetjük a ro-mán betűket, azok kimondását, s azonnal rátérünk az az olvasás gyakorlása végett a II-ik oszt. román olvasókönyvre. Beszélgetésünk tárgyát meg az olvasó-könyv anyagából vesszük, s azokból az ismeretlen szavakat a táblára írjuk és boncoljuk, leiratjuk, s vagy az osztályban karbanni gyakorlással, vagy pedig ott-honi magánszorgalmon való tanulással beemléztetjük, úgy, hogy mire ezen olvasmány tárgyalásához értünk, annak már szavai és fogalmai ismeretesek, mondatai könnyen olvasvatók legyenek. Az olvasás begyakor-lása után igen hasznos lesz itt is egyes részeknek beemléztetése, a beszédbeli képesség fejlesztése, a szó-kincsnek szaporítása és a helyes kitételek állandó gya-rapítása céljából. Az írás tanulása főleg a helyes má-solásban kulminál, de a könyvnélkül tanultak anyagá-ból szintén készíthetnek növendékeink fogalmazási gya-korlatokat.

A történelem, földrajz tanításánál *első* sorban anyanyelven igyekezzünk a tananyagról képet alkot-tatni, s midőn már a növendékek így némi beszéd-beli készségre tettek szert, ezen két tantárgy anyagá-nak gerincét adjuk románul is megtanulandó lecke-képen. Természetesen a későbbi időkben, főleg a második félévben, már együtt halad a földrajz, törté-nelem tananyagának tanulása mind a két nyelven az említett módon.

Az *V—VI-ik osztályban* a román nyelv tanulása hasonló methodussal kezelendő; ugyancsak a föld-rajz, történelem, írás tanítása is ugyanezen kivitel sze-rint tanulható legcélszerűbben. Természetes, hogy mind a három tantárgyból román tankönyve legyen a ta-nulóknak, mert bizony a nem anyanyelvén tanulónak sok leckét be kell emléznie, nemcsak a tananyagért, de az egész beszédbeli készség elsajátításáért és állandó

gyakorlásáért is, amelyek nélkül hosszú időn át sem tudna kialakulni a román beszélgetési készség és az ide szükséges szókincs.

Kialakult vélemény, melyet a gyakorlati élet is igazol, hogy nyelvet legkönnyebben és legnagyobb eredménnyel a *direct*-módszer szerint lehet tanulni, vagyis a gyakorlati élet beszélgetési anyagának állandó használásával és napról-napra való tovább bővítésével. Midőn ezt a maga egészében elfogadjuk és önmagunkon szerzett tapasztalás alapján igazoljuk, kiegészítésként hozzáteszük, hogy öntudatos tanulás kell a tanuló számára és e végett a legfontosabb nyelvtani ismeretek is okvetlenül szükségesek. Aki pedig anyanyelvének nyelvtani anyagát ismeri, annak a román nyelvtan legfontosabb elemi tudnivalóit sem lesz nehéz öntudatosan elsajátítani és alkalmazni. S ha a tanuló mindent tisztán lát és ismer, könnyebben halad az olvasásban, de főleg az írás-fogalmazásban és beszélgetésben gyarant, mint, aki csak a gépies, de sok gyakorlás révén sajátítja el a nyelvet. Tehát a direkt módszert kapcsoljuk össze a nyelvtan tanulásával is, természetesen a legszükségesebb tudnivalókat, azaz a fontosabb nyelvtani anyag kijelölésével, amelynek tanítását végezhetjük a magyar nyelvtan tanításával párhuzamosan is, kivéve a *nemek* (genul) megismerését, amely már a II-ik osztályban első tananyagként elő kell kerülnön, a további beszélgetések öntudatos folytathatása végett.

Fontos, igen lényeges dolognak tartjuk, hogy a tanító kezében mentől több a román nyelv tanításával foglalkozó könyv legyen. A Dr. Joanovici-féleből egyet, a Czumbel-féleből mást, a Bitai-féleből vagy éppen a Muresan-féleből ismét más dolgokat, a Keresztesi—Déri-féleből újból más és más ismereteket lehet kiszedni és értékeset tanulni, (megrendelhetők ezek a Minervánál, Cluj), míg a Bilinszky-féle román nyelv és olvasókönyv sorozat Krafft könyvkereskedőnél Sibiu lett kiadva. Mindenik nyelvtan és gyakorló-könyv mellett elengedhetetlenül szükséges még a tanító részére: a Putnoky-féle Magyar-Román és Román-Magyar Szótár is, kapható bármelyik könyvesboltban.

Hogyha a jelen tanévben kartársaink csak ezen, a román nyelvtanítási vitájának bevezetésétől szolgáló kevés utmutatást veszik is figyelembe, értékes eredménnyel végezhetik nehéz, uttörő tanítási munkálkodásukat; hiszem azonban, hogy lesznek hozzászólók e kérdéshez s kérem is erre lapunk olvasóit, hogy így még további utmutatások fűződjének e javaslatához, amelyek mindnyájunk számára okulást nyújtanak s tanítói munkákat így megkönnyítik. A nehéz teljesítmény is ésszel és szakszerűséggel végezve, könnyűvé válik. Tegyük mi is azzá a román nyelv tanítását magyar tannyelvű iskoláinkban. Szerkesztő.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tanítógyűlés

Az Udvarhelymegyei tanítóegylet elnöksége rendkívüli közgyűlés tartása végett az alábbi meghívót küldötte szét a tagokhoz:

Meghívó.

Az Erdélyi Általános Tanítóegylet Udvarhelyvármegyei Tagozata azon napon és helyen, amikorra a vármegyei tanfelügyelő ur hivatalos tanítói értekezletre a vármegye tanítóit össze fogja hívni,

Rendkívüli közgyűlést

tart, amely alkalomra Tanítóegyletünk összes tagjait és a tanügy iránt érdeklődő közönséget tisztelettel meghívjuk.

Odorheiu-Székelyudvarhely, 1923 szeptember hó 27-én.

Gyerkes Mihály,
tanító-egyl. elnök.

Kinda György,
tanító-egyleti titkár

Tárgysorozat.

1. A rendkívüli közgyűlés megnyitása.
2. Előterjesztések.
3. Az ideiglenes tisztikar lemondása.
4. Az alapszabályok értelmében az új tisztikar megválasztása.
5. Indítványok.
6. A gyűlés bezárása.

Megjegyzés. Arra való tekintettel, hogy az ujonnan készített és jóváhagyott alapszabályainkról, egyesületünk minden tagja tájékozva legyen, a »Tanítók Lapja« különnyomataiképpen sokszorosított alapszabályokat is csatolunk. Azért nem készítettük el végleges kinyomatással, hogy előbb megkaphassuk a főegyesületnek is a változtatások után kiadandó alapszabályait; másfelől, hogy a most megválasztandó tisztviselőiknek is módjában legyen építő munkáját, esetlegesen eszközözendő újabb alapszabálymódosításokkal véghezvinni; vagyis, mikor mindkét alapszabály stabilizálódást, végleges kialakulást nyer: legyen ideje, rendez alakban román-magyar nyelvű szövegezéssel kinyomtatni alapszabályainkat.

A tisztviselői választások — alapszabályaink rendelkezése szerint — titkos szavazással ejtetnek meg, miért szavazólapokat csatolunk, a betöltendő állások megjelölésével. A választandók névjegyzékének beírása alkalmával figyelembe veendő az alapszabályok azon rendelkezése, hogy a tisztviselők egyetértésben működnek, s így a tanító egyesületi működésben különböző, vagy éppen ellentétes felfogású egyéneknek a tisztikarban való összehozása, csak a működés megbénítását, vagy a lemondások sorozatos bekövetkezését jelentené.

Tagdíjajaloknak 1922 és 1923 évi befizetéséről szilárd kimutatást csatol pénztárosunk, amely összegnek postafordultával leendő beküldésére hívjuk fel tagtársainkat.

HIREK.

Elek nagyapó 64 éves. Szeptember hó 30-án töltötte be *Benedek Elek* születésének 64-ik évét. Régi idők óta író és ezenkívül ezer minden, ami a sziv nemességéből, a lélek jóságából és az értelem magas tökélyre emelt kiválóságából fakadhat. Irt a tanítóknak; szépirodalmi munkáinak gazdag sorozatával gyönyörködtette az olvasni szerető falusi és városi közönséget egyaránt; de mégis legjobban hozzáfórtott örökbecsű meséivel, tréfáival a gyermek ifjuság szellemi világához. Családias, demokratikus hajlamai nem engedték azokba a régiókba állandó jelleggel beleilleszkedni, amelyek írói és közéleti munkássága révén őt minden joggal megillették, mert sem a címet, sem a rangot nem tartotta az élet kuforrásának; a munka, az értékes irodalmi termelés egyedüli vágya, sok-sok büszkesége. Az országgyűlés urainak egykori időkből képviselőtársa, minisztereknek és más főméltóságot betöltő uraknak kebelbeli barátja, Budapestnek és az előbbi időkben volt nagy Magyarország közönségének mindig nagyra-becsült, sőt határtalan tisztelettel övezett írója, nem a magas rang és uri helyzet élvezése után vágyott, hanem a kisbaconi falusi magányt és az élet hamisítatlan konzervatív embereivel való érintkezést kereste, hogy ezek megnyugtató élvezése révén a szellemi munkás ideális irodalmi termeléséhez mindig alapot és inspirációt találhasson. Otthagytta a magyar fővárost és a legviharzóbb időkben, mikor mások innen kimentek, ő hazajött az erdélyi magyarság körébe, a kisbaconi ősi fészkébe. Testi életének és lelkének felfrissítése végett, pennájával szerzett birtokán, szánt, vet, kertészkedik; tisztelőivel, ismerőseivel és falusfeleivel elbeszélget, unokáival eltréfál s ezenközben mindig talál egy-egy alapgondolatot verses vagy prózai munkáinak megírásához. Alig két éve, hogy hazajött az erdélyi írók tisztelettel övezett nestora s tanácsai, irányításai, befolyása áldást-hozó jótékony hatással voltak az erdélyi magyar szépirodalom és ujságirodalom biztos mederbe juttatására; s ami ezekkel egyenlő értékű: a gyermekirodalom megteremtésére és fellendítésére. A „*Vasárnapi Ujság*” főszerkesztője; a „*Cimbora*” gyermekujság lelke és minden irányban szellemi vezére. Kimondottan ezekről való szellemi gondoskodás heti teendőinek sulypontja, azonban máshol is gyakran olvashatjuk szépirodalmi cikkeiket, mint értékes gyöngyszemeket. Az írói gárda és olvasó közönség a maga útján; a *Cimbora* révén pedig három-négyezer olvasó unokája küldi e nevezetes alkalomból Elek nagyapónak meleg üdvözlését, akikhez őszinte lélekkel csatlakozunk mi, az apró emberek nevelő és oktató tanítói is, kívánva, tartsa meg az Isten őt erőben, egészségben, minden szellemi frissességében, hogy elért sikereihez újabbakat sorakoztasson az egész közösség javára, mindnyájunk gyönyörködtetésére és előmenetelére. Üdvözljük Elek nagyapót 64-ik életéve betöltése alkalmával lelkünk egész érzésével, jó kívánataink összes szavaival!

As előlépések kérelmezendők. A közoktatásügyi miniszter legújabb rendelete szerint, úgy az alapfizetési előlépések, mint a szolgálati korpótűk (gradatja) emelését a kijelölt idő elteltével október hó folyamán kérelmezni kell. Aki december 31-ig három szolgálati évét betöltötte, kérelmezheti alapfizetése első emelését; az 5-ik év betöltése után az első gradatijája megnyerését; a 6-ik év betöltése után alapfizetése másodszori emelését és a 2-ik gradatijáját; 10 év után a 3-ik gradatiját; 12 év után alapfizetése harmadszori emelését és a 4-ik gradatijáját; 15 év után az 5-ik gradatiját; 20 év után a 6-ik gradatiját. A költségvetési év ezután január hó 1-ével kezdődik, s így az előlépések is január 1-ével válnak esedékessé. Hogy azonban a jövő évi költségvetésbe az előlépések díjai felvehetőek legyenek, azokat a tanfelügyelő útján, már az előző szeptember—október hó folyamán, a miniszterhez címzett és az összes szolgálati bizonyítvány eredeti vagy közjegyző által hitelesített másolatai példány mellékletekkel felszerelt, bélyegköteles kérvényben, kérelmezni kell. Az október hó végéig be nem adott kérvények, egy évvel később nyernek figyelembevételt. A fizetések mértékéről a *Tanítók Lapja* ez évi 1-ső számában pontos kimutatást olvashatnak kartársaink.

Boldog emberek. A filozofus meghatározása szerint — boldog emberek, akik magukkal és a világgal meg vannak elégedve, ennél fogva lelküket állandó derült érzések foglalják el. Magától értetődik, hogy ezen subjectiv magaérzés csak azon egyőneknél lehetséges, akik a pillanatnak élnek és se előre, se hátra nem tekintenek, nem aggodnak semmiért; a sors változásairól, az élet veszedelmeiről nem vesznek vagy nem is képesek tudomást venni s így eme lelkiviláguk mellett, feltétlenül boldog emberek. Akik még ma is azt hirdetik, hogy a *Tanítók Lapjának* egy gerinces, felfelé és lefelé egyaránt az igazságot megmondó és a magyar tanítóság érdekeit minden irányban képviselő és kifejező és úgy irodalmilag, mint pedagógiailag magas színvonalon álló tanügyi ujságnak kell lennie és ezen szivárvány reményekről ábrándoznak: azok valóban boldog emberek. De álljunk meg egy szóra, zavarjuk meg a boldogságot — ha lehet — egy pillanatra. Amikor az állami iskolákhoz átment magyar tanítók javára és érdekében, az atrocitásokat gyártó felekezetek fő és helyi hatóságaival szembeszállottunk és egy félvilág ellenszenvét, haragját zuditottuk magunkra: ugyanezen kívánságot zengették a boldog emberek; amikor majd a felekezeti tanítók fizetésbeli járandóságainak megállapítását és a közigazgatási bizottságok útján való felhajthatása lehetőségét a teljes bizonytalanságból kiastuk és ezer ellenszenv és „*vesszen el*” kiáltás dacára is, az összes felekezeti tanítóság javára, napfényre hoztuk a *Tanítók Lapjában* s ezen és más anyagi s helyzeti ügyüket állandóan tárgyaltunk: akkor is ezen kívánságon lovagoltak a boldog emberek; s mikor a tanítóknak meg mertük mondani, hogy a *Tanítók Lapja* átvétele érdekében csaknem négy órai tanácskozás után is határozatuk eredménytelen, semmitmondó, szintén

ugyanazon egyet hajtogatják a boldog emberek. Azt azonban közülök senki nem veszi számba, hogy eme kézenfekvő igazságok kinyilvánításáért a megpróbáltatások, szenvedtetések, anyagi tönkretételi fellépések száz és ezerféle megújított hadjáratait sorakoztatták fel ellenünk s kik sorakoztak elsősorban? a befolyásolható állami és felekezeti tanítók, a félreállást és az anyagi áldozástól való tartózkodást szívesen vevő kollegák. Igen sokra még a mi említett szembenállásaink is feszélyezők voltak és minthogy egy pillanatig is osztozzanak az általunk felszínre hozott igazságok támogatásában, megvédésében, kényelmesebbnek tartották a több beszédű és agresszívabb egyének véleményét magukévá tenni és különféle, alig számbavehető okokkal a Tanítók Lapjáról lemondani, vagy megindulásától egy ártatlan bánt sem fizetve, attól félreállani. A tanítók érdekeinek ellenségei, a Tanítók Lapja minden mozzanatát, az ők érdekeikbe vágónak találták s így elpusztításra valónak deklarálják. A mi karunkból való boldog emberek pedig, mert a semmiből is világot teremthető és mindent kívánható elméleten vesszőparipáznak s ezért csoportokba verődve állást foglalnak a Tanítók Lapja ellen és arra nem fizetnek elő, másokat is ilyen irányban igyekeznek befolyásolni. Így a szép reményekkel, nemes vágyakozásokkal megindult lap két oldalról két ellentétes okadatulással támadva, ellenben anyagilag csak elenyésző mértékben támogatva, el kell vérezze a tanítóikar kimondhatatlan veszteségére, helyrehozhatatlan kárára. A boldog emberek azonban akkor is boldogok lesznek, mert őket sem a ma veszteségei, sem a holnap eljőhető sorscsapásai nem fogják érinteni lelkileg, ők a pillanatnak élnek és sem előre, sem hátra nem tekintenek, hanem gyufaszálra épített, elméleti elveikkel határtalan kívánásokat állítanak előtérbe, azonban semmit nem dolgoznak, még kevesebbet áldoznak, csupán követelnek. Igen, mert ők tudják, hogy demagogok nélkül eddig sem volt és ezután sem lesz teljes semmiféle közélet.

Az utolsó évnegyed. Ebben az esztendőben az utolsó évnegyedi előfizetés beküldését kérjük lapunk olvasóitól. Igaz, kevesen vannak, akiknek csak ezen időre eső előfizetésük esedékes, de ezt is kérjük kiadói hivatalunkhoz juttatni. Főkérszünk azonban az, hogy az elmúlt évekre és a jelen év előbbi negyedeire hátrálékos előfizetéseket megnyerhessük. Bizalommal voltunk kartársaink iránt, mikor a lapot előfizetés nélkül is, mert azt be nem szüntették, rendszeren küldöttük: legyenek annyi figyelemmel hátrálékos kartársaink is, hogy ne kívánják ingyen a lapnak esztendőkön át való kézhezvételét. Bizunk és hiszünk hátrálékos kartársaink egyéni reputációjában, tartozásaiknak feltétlen kiegyenlítési elhatározásaikban és ezt követő cselekvésükben. Várjuk a hátrálékok mielőbbi kiegyenlítését és az utolsó évnegyedi előfizetések beküldését.

Rendelet a felekezeti iskolákról. A közoktatásügyi miniszter a felekezeti elemi és középiskolák mikénti fennállhatása felett döntött. Az erre vonatkozó rendelkezését az egyházi főhatóságoknak megküldötte. Ezen rendelet szerint a felekezeti iskolák csak saját hitfelekezeti növendékeket vehetnek fel a hat év betöltése után; a hatodik osztály elvégzése

után pedig a növendékek abszoláló vizsgát tesznek. A román nyelv tantermenként az I—II ik osztályban napi egy, a III—VI. oszt.-ban napi 2 órában tanítandó. A tanítók, tanárok ugyanazon vizsgát teszik, mint, amelyet az államiak ez év folyamán már letettek. A főhatóságok a rendelet egyes pontozatait kifogásolják, az autonómiába ütközőnek tartják és engedményért felirattal éneke.

Hasznos gazdasági dolgok. Az „Erdélyi Gazda” c. lapból átvett gazdasági közlemények hasznos tudnivalók, amelyeket nemcsak tájékozásszerzés, de esetleges alkalmazás végett is közölni szükségesnek tartjuk:

Villamos takarmány. A német gazdák egyszerűen — röviden „Elektrófütter-nek nevezik a villamosáram segítségével erjesztett zöldségeket. Régebb óta kísérleteznek ezen a téren, de csak az elmúlt évben sikerült oly készüléket szerkeszteni, mely aránylag kevés áramot fogyaszt, egyenletesen elosztja az áramot az erjesztő verembe, erjesztő kamarákba avagy erjesztő toronyba — Siloba — hordott zöldség takarmány tömegben és azt *egyenletesen s kellő gyorsan felmelegíti*. Sok próba és kísérlet bizonyítja, hogy ezt az eredményt más uton-módon — az erjesztendő tömeg letaposásával, préselésével, megterhelésével — megközelítően sem lehet olyan jól és jutányosan elérni, mint a villamos árammal. Az egyenletes gyors és tetszés szerint szabályozható felmelegedés eredménye-hatásaként a behordott zöldség jó erjedését előidéző tejsavbakteriumok jutnak *halalomra s ezek elnyomva* az ecetsav és vajsavbakteriumokat, megakadályozzák az ecetsavnak és a vajsavnak oly mértékben való keletkezését, melytől a vermelt takarmány kellemetlen savanyu ízt és orrcsavaró szagot kap. A villamos erjesztéssel éppen úgy, mint az ugynevezett édeserjesztéssel készített takarmány *legkevesebbet veszít* eredeti táplálóanyagaiból és a fehérjefélek *elváltozása* minimális. Egy nagy birodalom mezőgazdasága tehát óriási tömeg, értékes táplálóanyagot menthet meg állattenyésztése számára a villamos erjesztéssel, szemben a régi erjesztési módokkal. Nagy előnye az is, hogy az erjesztővermet, az erjesztőtornyot *teljesen friss*, bármilyen finomszárú zöldséggel *azonnal egészen megtölteni* lehet.

Mesterséges eső. Alighihető, hogy jőnévű gyárak olyan berendezéseket gyártanak és a legelőkelőbb szaklapokban, nagy költséggel, állandóan hirdetnének, melyeknek nincs gyakorlati értékük, amely berendezések tehát nem kelendők. A Krause rendszerű, a Zander rendszerű, a Lanninger rendszerű mesterséges eső berendezésekről érdekes ismertetéseket közöltek a szaklapok. Tapasztalásból tudjuk, hogy vetett takarmánynövényeink és egyéb művelési növényeink is *jól tűrik* a tartósabb szárazságot is, ha megindulásuk, fejlődésük bizonyos korai időszakában gyökérzetük jól megerősödve a talaj mélyebb rétegeibe hatolt már és levélzetükkel beárnyékolják a talajt s ezzel viztartalmát konzerválják. Ha tehát abban a bizonyos időszakban a hiányzó esőt mesterségesen pótolni tudjuk: vetett takarmánynövényeink és egyéb vetéseink termését bizto-

sítottuk, az esetleg beállott szárazság sem fogja tönkretenni. Egy szivattyutelep egy kellően magasán elhelyezett *viztartóba* vagy *közvetlenül* a földre fektetett *vezetősöbe* nyomja a vizet. Ezzel a csővel vannak összekötve a kerekekre szerelt *elosztósövek*, melyek nyílásaiból két sugárban elporlasztva öntik az áldást.

A köménymag termesztése. A kömény legjobban diszlik a mélyrétegű meszes agyagtalajon, vagy meszes vályogtalajon. A kömény általában véve nem válogatós a talajban, megterem az mindenféle talajon, csak ne legyen az nagyon szegény mészből. Ha természetien akarjuk, akkor vessük el trágyázott kapás után, mert a kömény szereti a jó erőben lévő földet és ott nagyobb terméseket is ad, mint a sovány földön. Jobban diszlik a nyirkosabb helyeken, mint a szárazokon. A köményt 30 cm. távoli sorokba kell vetni. Kat. hollandként 6 kg. vetőmagot számítunk. A vetőmagot jó hírű magkereskedésből szerezhetjük be. Vetőmagnak felhasználhatjuk a réten begyűjtött friss köménymagot is, de ha nagyobb terméseket akarunk elérni és ha jobb minőségű árut akarunk előállítani, akkor veszünk hollandiai magot, mert ez a legszebb, legzamatosabb, legtartalmasabb és legértékesebb. Hollandiai köményt nagyobb magkereskedők útján lehet hozatni. A kömény kétnyári növény. Az első évben csak leveleket hajt és csak a 2-ik évben virágozik. A köményt legcélszerűbb áprilisban elvetni és pedig valami rövidebb tenyészettű gabonafélével (árpával, zabbal vagy tavaszbuzával), hogy a földet az első évben is kihasználhassuk. A gabona az első évben ad hasznot, míg a kömény csak a másodikban. A gabona letakarítása után megkapáljuk a köményt (lókapával), amikor az javában kezd fejlődni, bokrosodni. Ősz felé jó zöld takarmányt ad a kömény, kivált tejelő tehéneknek jó takarmány a kömény. Őszszel le is legeltethetjük a köményt anélkül, hogy az neki megártana. Itt következő év májusában virágozik a kömény, június végén pedig kezd érni a magja. Kat. koldanként 600—900 kg. magtermést szokott adni.

Nemesített mákvetőmag. Az Aradmegyei Gazdasági Egyesület a Magyar Magtenyésztő R. T. hatvani telepéről nagyobb mennyiségű nemesített mákvetőmagot vásárolt, tekintettel arra, hogy e termény iránt igen nagy érdeklődés tapasztalható a gazdák körében. E mákféleség az ismertetés szerint 200 százalékkal mulja felül a közönséges mák hozamát. Az érdeklődő gazdaközönség bővebb felvilágosítást nyerhet az A. G. E.-től Aradon, ha eziránt lev. lapon kérdést intéz.

A állami tanítók drágasági pótléka. Az Erdélyi Általános Tanító-Egylet elnökségétől nyert értesülésünk szerint az állami tanítók a Lales-féle curba számítással megadott drágasági pótléket nem fogadták el, mivel az nagyon kevés, vagy egyáltalában semmi összeget nem adott volna pótlékképpen. A miniszter a tanítók deputációjának kérését magáévá tette és a kiszámított s utalványozás végett a főigazgatóságokhoz felterjesztett drágasági pótlék *Slatok* utalványozását lerendelte azzal, hogy a tanítók pótlékát magasabb összegben fogja megállapítani. Ha már itt lenne, nagyon örömlénk annak, mert az őszi bevásár-

lásoknál nagy hasznát vennők ezen rég várt drágasági pótléknak.

Regátbelli tantervek. A vármegyei tanfelügyelőségek kézhez vették a regátbelli népiskolai tanterveket; a népoktatási törvények gyűjteményét és a rendtartási nyomtatványok gyűjteményét. Mint értesülünk, mihez tartás végett, azokból mindenik áll. el. iskolának küldeni fognak megfelelő mennyiségűt, hivatalból.

x Román Beszélgetési Kalauz. Felhívás. Az újabb kiadott miniszteri rendelet alapján a magyar nyelvű el. iskolák tanítói számára egy „*Căluz*“-t szerkesztettem, melyben az I—II. elemi osztály anyagát dolgoztam fel kérdések és feleletek alakjában. Ez a gyakorlatiasan összeállított kis kézikönyv e hó 20-án jelenik meg, ára: 20 leu. E munkát az érdeklők, a könyv árának előleges bektüldésével, közvetlenül nálam rendelhetik meg. — Készül a „*Vezérkönyv*“ a »Dr. Stroia—Lapadat—Crișan«-féle abc-hez is, melyben az olvasmányok és képek anyaga van feldolgozva, szintén párbeszédese alakban. Ennek megjelenése nov. 1-re várható. *Cristur-săcuiesc. Petru Poștoiu*, inv. dir. de stat.

Szerkesztői üzenetek.

H. J. C. Ön azt írja, hogy a Tanítók Lapjára előfizetett és félév alatt mindössze egy példányt kaptott. Utána jártak a levélkihordónál és az mindenik számot a plebános urhoz vitte, akitől egyáltalában nem kapták kézhez s mikor kérdőre vonták, miért tartotta vissza? ezt a választ kapták: „*a T. L. szelleme nem egyezik a papság felfogásával és nem illik kath. tanítónak ilyen lapot járattatni.*“ Ha nem a XX-ik, de a XV-ik században élnénk, még akkor sem tudnók megérteni, mely alapon és jognál fogva tartja a plebános ur diplomás tanítóit kiskoru családtagoknak, akiknek olvasnivalóiról is maga kell gondoskodni. Vajjon honnan tudja a plebános ur, hogy milyen szellemű a T. L.? ugy-e olvasta. Neki tehát el lehet olvasni a mások pénzén járatott T. L.-t, ellenben a kath. iskola tanítóinak nem, mert ők szellemi tekintetben — szerinte kiskorúak, distinctio képtelenek. A tanítóikar mindenesetre köszönettel tartozik az ilyen basa-uraknak, hogy tanítói oklevelüket olismerve, munkát adnak nekik az iskolában. A c...i plebános csak a T. L.-től tiltotta el a kath. egyház tanítóit, ám a l...i meg is verte őket, mert nem kérezték és tudta, engedelve nélkül mentek el a szomszéd falu szindarabbal egybekötött estélyére, táncmultságára. Keservében a T. L.-ről való lemondását jelenti be, mi meg fájdalommal vesszük tudomásul, nem azért, hogy Önnel egy előfizetőnk ki marad a sorból, hanem, hogy diplomája dacára, a hatalom a tanítók szabad cselekvését önkényűleg és kénye-kedve szerint korlátozza és csak tetszése szerint engedélyezi a testnek és léleknek mozgását, akarását. Ám ennek is jelentéke mértékben a tanítók szervezetlensége, oldott kéve módjára széthullott állapotban való élésünk az oka. Isten

önnel, legyenek engedelmes és a plebános urral, a hatalommal egyetértésben élő alárendeltek, különben le- és feljáró utlesz az állomásuk, mert senki sem fogja és tudja az Önök igazát felkarolni és baj esetén megvédeni.

Cz. C. Coștin. A jun. 3-án feladott 80 leut a jelen évi I-II-ik évnegyedi előfizetésébe könyveltük el, az általunk jun. 19-én küldött olismerés ezen összegnek az első félére szóló elkönyvelését jelenti. Hátráléka tehát juli-szept. azaz a III-ik negyedre és esedékes előfizetés az okt.-dec. IV-ik negyedre áll. Felszólításunk ne essék zokon, hiszen a lapok nem hátrálékból, de előfizetésből tartják fenn magukat; csak a Tanítók Lapja olvasói nagy tábora van az Ön véleményén és, ha egy negyedévi előfizetési hátrálékot sürgetünk, ez már felszisszenésre elegendő ok, pénzt azonban még sem látunk. Pénzt és jóakaratot kérünk, különben képtelenek vagyunk a lapot fenntartani.

Gnó B. F. Căpreni. Tanítók Lapja két utóbbi számát új állomáshelyére Dolj megyébe expedáltuk. Putnok-szótárt Székely János könyvkereskedő ur expedálta. Nehéz helyzetét értjük, de bizni kell és szorgalmazni ügyeinek rendbehhozását, lassan-lassan minden elintéződik. Előfizetése rendben van. Szívélyes üdvözlét.

D. F. Fizeș. Második évnegyedre szóló előfizetése hozzánk nem érkezett be, így a levelével egyidejűleg küldött 40 L. a II-ik negyedre könyveltük, kérjük azt a postán megreklamálni. Hátrálékban van így a III-ik évnegyedre 40 L. és esedékes a IV-ik negyedre 40 leu, összesen 80 L. melynek lehetőleg azonnali szives beküldését kérjük. A magyar kisebbségi iskolák számára a román nyelv tanításához még min. enged. könyvek nem jelentek meg. Az anyanyelvű oktatás céljára az eddigi enged. tankönyvek ideiglenesen használhatók, román könyvet meg kaphat bőviben a könyvpiacra, nézze meg a Buletinul Oficial hivatalból megküldött számában, esetleg kérjen árjegyzéket Sococ-könyvkereskedéstől București. Egyéb tekintetekben utmutatásképpen olvassa el mai lapunk idevonatkozó cikkét. A Székely János-által kiadott nyomtatványokat csak ideiglenesen használjuk, amíg a hivatalos kiadványok megérkeznek. Ha abból a magyar szöveg kihuzását kívánja a subrevizor, aszerint kell eljárni. A román nyelvet és a többi megjelölt tantárgyakat nem osztályonként kívánják naponként 2 órában tanítani, hanem egy iskolában tantermenként és tanítónként kell napi két órán át románul tanítani, természetesen mindenik osztályban bizonyos anyagot, amire képes lehet egy hat osztályú népiskolában a tanító. Kísérje csak figyelemmel a Tanítók Lapja számait igyekezni fogunk mindenre utmutatást közölni. A tanítók román nyelvű vizsgái kétségtelenül megpróbáltató és nem köyű feladat volt, azonban ezek esetleges sikertelensége esetén is van ut az élhetésre, ideiglenesen a regátba való helyezést kell kérni a román nyelv elsajátítása végett.

Tanító urak figyelmébe!

Magyar tannyelvű áll. és felekezeti iskolák részére előlirt

TANKÖNYVEK, ISKOLAI NYOMTATVÁNYOK

Ciorănescu S. și Stan abecedar I. (I—II. oszt. számára).
 „ „ „ „ II. (II—IV. „ „

Stroia—Lapadat—Crișan : abecedar.

Európa, Románia falı és kézi térképe.

Király és királyné iskolai falı képe.

Tananyag beosztás rom.-magy. nyelven és az összes iskolai szerek eredeti bolti áron üzletben kaphatók.

Z. SZÉKELY JÁNOS,

könyvkereskedése Odorhei-Székelyudvarhely.

NÉPISKOLAI ÜGYKEZELÉS

román szövegezéssel.

Kapható 20 lei előleges beküldés ellenében

Szabó János áll. ig. tanítónál Odorheiu.

Megjelent könyvek.

A „Minerva” könyvkiadó vállalat kiadásában a következő miniszterileg jóváhagyott elemi iskolai könyvek jelentek meg: *Fejes—Felméry: Uj ABC.*

Felméry: Vezérkönyv az Uj ABC-hez.

Péter—Tóth—Mezey: Olvasókönyv II. rész, Olvasókönyv III. rész, Olvasókönyv IV. rész,

Szilágyi: Kolozsmegye földrajza a III. és IV. o. részére, Torday Lajos: Számítan II. o. és Számítan III. o. részére,

Patakfalvy: Szemléltető számítan az elemi iskolák I-6 osztálya számára.

Patakfalvi: Utmutató a szemléltető számítanhoz.

Szilágyi Márton: Földrajz az elemi iskolák II. és III. osztálya számára.

Földes Zoltán: Maros-Torda vármegye földrajza.

A „Minerva” Részvénytársaság kiadásában a következő engedélyezett iskolai térképek jelentek meg:

Alsó-Fehér, Beszterce, Brassó, Fogaras, Kolozs, Maros-Torda, Szolnok-Doboka, Torda-Aranyos és Udvarhely vármegyék térképei.

Ugyancsak a Minerva R.-r. kiadásában megjelentek a következő iskolai nyomtatványok:

Elemi iskolai Értesítő-Könyvecske I—VI. osztály számára román és magyar nyelven.

Elemi iskolai abszolváló (végbizonyítvány) bizonyítvány. Előmeneteli, mulasztási, haladási és felvételi napló-ívek.

Kaphatók a Minerva Nyomdai Részvénytársaságnál Cluj-Kolozsvár és minden könyvkereskedésben.

